

ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ ΙΣΤΟΡΙΚΟΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ Α.Λ. ΠΙΕΡΡΗΣ

ΙΓ΄ ΚΥΚΛΟΣ

Την Πέμπτη ξεκίνησε ο ΙΓ΄ Κύκλος των γνωστών Σεμιναρίων ΙστορικοΦιλοσοφικού Λόγου που διοργανώνει στην πόλη μας ο διευθυντής του Ινστιτούτου Φιλοσοφικών Ερευνών φιλόσοφος Απόστολος Πιερρής. Ο παρών Κύκλος έχει θεματική ενότητα:

Ιόνιος Γέφυρα: Σχέσεις Δυτικής και Μεγάλης Ελλάδας από την Εποχή του Αποικισμού μέχρι τη Ρωμαϊκή Γεωγκοσμιοποίηση

Η εναρκτήρια εκδήλωση σημείωσε μεγάλη επιτυχία με το κοινό να γεμίζει την αίθουσα του Μεγάλου Λόγου και Τέχνης. Ο διοργανωτής Απόστολος Πιερρής μίλησε με θέμα:

**Φιλοσοφία, Θρησκεία και Πολιτική στη Μεγάλη Ελλάδα:
Το Πυθαγόρειο Κίνημα.**

Ο Πυθαγόρας, γεννημένος στη Σάμο περί το 570 π.Χ., ήλθε για πολλά χρόνια σε βαθύτερη επαφή με τη σοφία της Ανατολής (Αίγυπτος, Φοινίκη, Συρία, Βαβυλώνα). Περί το 535-530 π.Χ. εγκαταστάθηκε στον Κρότωνα της Κάτω Ιταλίας όπου και κυρίως παρέμεινε μέχρι τον θάνατό του, ίσως περί το 480-470 π.Χ. Προέβη στη διατύπωση ενός ισχυρού και ενοποιημένου συστήματος σκέψης (παρά την πολλαπλότητα των πηγών από τις οποίες άντλησε) που προκάλεσε ταυτόχρονα φιλοσοφική επανάσταση, θρησκευτική αναμόρφωση και πολιτική μεταρρύθμιση μείζονος σημασίας. Η δράση του ξεκίνησε από τον Κρότωνα, που τον βρήκε (και γι' αυτό ίσως εν μέρει τον διάλεξε) σε μια κατάσταση γενικού αποσυντονισμού μετά μια απίστευτη ήττα που υπέστη από τους Λοκρούς της Κάτω Ιταλίας ενώ ακολουθούσε μια ηγεμονική στρατηγική. Τέτοια ήταν η ανακαίνιση που πέτυχε στην κοινωνία, ώστε ο Κρότων, υπό το κράτος του Πυθαγορικού συστήματος, κατέλαβε την πρώτη θέση στην ιατρική του καιρού, στον αθλητισμό, στη φιλοσοφική σκέψη, και συγχρόνως ανέβασε τόσο τη συνολική ισχύ του ώστε να επανεισέλθει σε ηγεμονική τροχιά, που επιβεβαίωσε με τη συντριπτική νίκη του το 510 π.Χ. επί της ισχυρότερης Σύβαρης, του άλλου μεγάλου περιφερειακού πόλου. Η επίδραση του Πυθαγόρα επεκτάθηκε σε όλη τη Μεγάλη Ελλάδα, μέχρι του σημείου που ορισμένες αρχαίες πηγές συνδέουν το όνομα αυτό ακριβώς με το αποτέλεσμα της Πυθαγόρειας δράσης. Η Πολιτική εξουσία εξηρτάτο άτυπα μεν αλλά ουσιαστικά από τοπικές Πυθαγόρειες «αριστοκρατίες». Προκλήθηκε όμως τελικά εσωτερική αντίδραση κατά των Πυθαγορείων στις διάφορες πόλεις, που κατέληξε σε βίαιες στάσεις εναντίον των και στην εκρίζωσή των μετά το 500 π.Χ., οδηγώντας όλη τη χώρα σε πρωτοφανή αναστάτωση. Συνδιαλλαγές επέφεραν προσωρινή μόνο ανακούφιση. Η Μεγάλη Ελλάδα μπήκε οριστικά στο δρόμο της παρακμής.

Όπως στην πολιτική ο Πυθαγορισμός δημιούργησε αφοσιωμένους φίλους αλλά και σφοδρούς εχθρούς, έτσι και στη μεταρρύθμιση της φιλοσοφίας και θρησκείας που εισήγαγε. Οι γνώμες των συγχρόνων και αμέσων μεταγενεστέρων του διαφοροποιούνται από την αφηρωϊστική των οπαδών του, την εγκωμιαστική του Εμπεδοκλή, την επαινετική του Ίωνα του Χίου, την επαμφοτερίζουσα του Ξενοφάνη, μέχρι την κραυγαλέα απαξιωτική του Ηράκλειτου.

Η Πυθαγόρεια σύνθεση βασίζεται σε δυο κυρίαρχες εμπειρίες της αρχαίας Ελληνικής σκέψης, τις οποίες και διαρθρώνει αποκαλυπτικά.

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

Διευθυντής: Απόστολος Α. Πιερρής

Κολοκοτρώνη 42, Πάτρα 262 21

Τηλ.: 2610 241058 , Fax: 2610 271269

e-mail: pierrisapost@hotmail.com

Από τη μια μεριά το συμπαντικό σύστημα έχει λογική και τάξη, είναι αληθής «κόσμος», έχει κάλλος, παρά τη φαινόμενη χαοτική αταξία και τυχαιότητά του. Από το άλλο μέρος, αυτό το ολικό σύστημα διέπεται από αντιθέσεις σε όλα τα πεδία του, από διπολικότητες (θερμό-ψυχρό, υγρό-ξηρό, επιθετικότητα-ανεκτικότητα, πρωτοβουλία-πειθαρχία κ.λπ.). Για να υπάρχει «κόσμος» από εναντιότητες, πρέπει οι εναντιότητες να ισορροπούν και μάλιστα ο κοσμικός ρυθμός να είναι ευσταθής. Αυτή η ισορροπία των αντιθέτων αποτελεί την κοσμική αρμονία. Η αρμονία κείται μεταξύ του χάους των ετεροκλήτων και της νέκρας του ομοειδούς. Χρειάζεται την ένταση των αντιθέσεων, των αντιπαραθέσεων και ανταγωνισμών για να λειτουργήσει. Η ισορροπία είναι μια ισότητα των διάφορων στοιχείων, όχι αναγκαστικά αριθμητική, αλλά ζυγισμένη και αναλογική. Και είναι διαφορετική η συγκεκριμένη συμμετρία των μερών που κάνει την ευσταθή ισορροπία σε κάθε διαφορετική περίπτωση.

Ο Πυθαγόρας ανήγαγε όλες τις αντιθέσεις του Κόσμου σε ένα αρχέγονο ζεύγος Πέρατος-Απειρού που εξέφραζε τη διπολικότητα του θεμελιώδους ελληνικού λατρευτικού θαυμασμού προς φαινόμενα τελειότητας κάλλους και υπερβολής δύναμης αντιστοίχως. Σε αυτήν τη φιλοσοφική θέση, το θρησκευτικό παράλληλο ήταν η σύζευξη της Ολύμπιας θρησκευτικότητας προς αυτήν της χθονιότητας και των μοναστηριακών λατρειών. Ο Πυθαγόρας έκανε Απολλώνιο τον Διονυσιακό Ορφισμό. Η Ορφική αναγέννηση που συνέβη ακριβώς τότε, οφειλόταν στη δράση του Πυθαγορισμού.

Στην πολιτική εφαρμόστηκε το ίδιο μοντέλο. Για τον Πυθαγόρα η κοσμική τάξη μπορεί να αναπαραχθεί ως κοινωνική αρμονία, όπου θα εξισορροπούνται τα διάφορα συμφέροντα και οι αντιθέσεις, κυρίως αυτές μεταξύ των μεγάλων γενών και του λαού, του πλούτου των ολίγων και των δημοκρατικών αρχών, της υπεροχής των «αρίστων» και των ελευθεριών των πολλών. Η προσπάθεια όμως απέτυχε όταν μετά την εξοντωτική νίκη του Κρότωνα επί της Σύβαρης, γεννήθηκε θέμα χρήσης ή διανομής των νέων γαιών που προήλθαν από την κατάκτηση. Ενώθηκαν τότε, λέγεται, ο μεγάλος ευγενής γαιοκτήμονας με τον προστάτη του «δήμου» ενάντια στο Πυθαγορικό σύστημα. Μπορούμε να υποθέσουμε ότι τα συμφέροντα που εστιάζονταν στην κατοχή της γης βρήκαν ευκαιρία να συγκρουστούν με τα συμφέροντα της νέας εμπορικής και βιοτεχνικής τάξης που είχαν κάνει μεγάλο και δυνατό τον Κρότωνα.

Η πολιτική αυτή αποτυχία του Πυθαγορισμού πρέπει να ωφείλετο στο ότι η τάξη που επέβαλλαν ήταν βαρύτερη από τη φυσική, στο ότι η κοινωνική αρμονία του δεν αντικατόπτριζε ακριβώς την κοσμική. Αυτό συντηρούσε αντιδράσεις, τις οποίες υπό τις κατάλληλες συγκυρίες, εκμεταλλεύθηκαν συμφέροντα αντίθετων μερών συνδυαζόμενα προς ανατροπή της Πυθαγορικής τάξης. Βεβαίως ο Κρότων μετά ακολουθεί πορεία συνεχούς ύφεσης. Αλλά το Πυθαγορικό πολιτικό έλλειμμα ανευρίσκεται και στο φιλοσοφικό και θρησκευτικό πεδίο. Ο Ορφικός Πυθαγορισμός έβλεπε τον κόσμο σαν φυλακή όπου τιμωρούμαστε μέσα από τον αιώνιως επαναλαμβανόμενο κύκλο των μετενσαρκώσεων για ένα αρχέγονο ανοσιούργημα, τον διασπασμό του Διονύσου. Υπήρχε συνεπώς μια έντονη σωτηριολογική, αλλοκοσμική διάσταση εκφυγής από τον κόσμο. Αυτή η απελευθέρωση της ψυχής από τη νέκρα του σωματικού μπορούσε να γίνει με αγνείες και καθαρμούς υλικούς, ψυχικούς και πνευματικούς. Αυτό σήμαινε άρνηση κάθε μίξης και επαφής με το αντίθετο, κάθε σύζευξης μαζί του που αποτελούσε μiasμό. Αλλά αυτή η μόνωση ερχόταν σε αντίθεση με τη θεωρία της αρμονίας των αντιθέτων, και οδηγούσε πρακτικά σε μια τάξη που δεν ήταν φυσική. Αν ο «Κόσμος» είναι καλός, γιατί να δραπτετεύσουμε, αφού μάλιστα η

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

Διευθυντής: Απόστολος Λ. Πιερρής

Κολοκοτρώνη 42, Πάτρα 262 21

Τηλ.: 2610 241058 , Fax: 2610 271269

e-mail: pierrisapost@hotmail.com

αρμονία των ετερογενών είναι ομορφότερη από την ομοιομορφία του μονοειδούς. Το «αμάρτημα» του Πυθαγορισμού ήταν η ύβρις της (υπερβολικής και συμβατικής, δηλαδή «κατασκευασμένης») τάξεως. Όμως και αυτό είχε τη ρίζα του σε ένα επίσης θεμελιώδες βίωμα του Ελληνισμού, τον άκρο «αιτομισμό» του, την αίσθηση ότι τα πράγματα έχουν σαφή όρια, την λατρεία των ισχυρών περιγραμμάτων που συνιστούν τα όντα σε εκφράσεις ομορφιάς, στην απέχθεια των θολών συνόρων. Αυτό το βίωμα ωθούσε σε μια ροπή μόνωσης, «ιδιότητας», χαρακτηριστικής ταυτότητας που συνεπαγόταν έντονη ετερότητα προς κάθε τι «άλλο». Πολιτικοκοινωνικά αυτό πέρασε σαν αντίληψη στην κοινωνία ότι οι Πυθαγόρειοι απομακρύνονταν από αυτήν που ακριβώς θέλουν να υπηρετήσουν, εγγυώμενοι την εναρμόνια ισορροπία της.

Εναπέκειτο στον Εμπτεδοκλή να προβεί σε μια δευτέρου επιπέδου σύνθεση, όπου οι δυο ανταγωνιστικές ροπές προς σύζευξη και προς μόνωση (η Φιλότης και το Νείκος) συντίθενται συναπαρτίζοντας τον Μέγα Κοσμικό Κύκλο διπλής παλινδρόμησης μεταξύ δυο άκρων καταστάσεων Ολικής Μείξης και Πλήρους Χωρισμού των στοιχείων.

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΩΝ
ΕΡΕΥΝΩΝ

Διευθυντής: Απόστολος Λ. Πιερής

Κολοκοτρώνη 42, Πάτρα 262 21
Τηλ.: 2610 241058 , Fax: 2610 271269
e-mail: pierrisapost@hotmail.com